

ירושלים – "ירושלמי", מס' 31

שנת 1429

בשני בשבת בייח ימים לחדש כסליו הקי"ץ¹ כתבתי והשלמתי אילו התוספות,² אני דוד ב"ר שמואל ירושלמי, לאליהו ב"ר יוסף שתרוגילו.³ האל יזכהו להגות בו, הוא וזרעו נצח סלה.

מקור: כ"י אוקספורד, בודליאנה, Mich. 261 (קטלוג נויבאואר, מס' 203), דף 277 ע"א – קולופון ל"תוספות" לפירוש רש"י על התורה מאת ר' דוסא היווני בן משה מווידין.

פורסם: אוצר כתבי-יד עבריים, א: 96; בית-אריה, כתבי-יד, עמ' 269.

ספרות: A. Neubauer, *Commentar zu Raschi's Pentateuch-Commentar von Dossa aus Widdin, Israelietische Letterbode, VIII (1881/2), p. 37*

1 14 בנובמבר 1429.

2 על השימוש בביטוי "תוספות" בהקשר זה ראה: אורבך, בעלי התוספות, עמ' 21–22.

3 כתב-היד מועתק בכתיבה ביזאנטית; ראה: בית-אריה.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 32

אחרי שנת 1433

בעז(ר) ה' אתחיל לכתוב(ב) סדר קברי אבותינו ז"ל מפי וכתב ר' וויבלין ירושלמי ז(כרונו) ל(ברכה).

מקור: כ"י קיימברג', ספריית טריניטי קולג', מס' 83, דף 5 ע"א – פתיחה לרשימת מקומות קדושים.

פורסם: H. Loewe, *Catalogue of the Manuscript in the Hebrew Character Collected and Bequeathed to Trinity College Library, Cambridge 1926, p. 78*

1 זהותו של וויבלין ירושלמי אינה ידועה בבירור, אך יש מקום להניח, כי המדובר בעולה-רגל ששהה בארץ-ישראל ושב ממנה למקומו, ושם הועתקה רשימת מקומות קדושים שהביא עמו או רשם לעצמו. על-פי עדות הכותב הושלמה הרשימה על-ידי מסורות שווייבלין מסר עליהן בעל-פה. גוף הספר שעליו נכתב "סדר קברי אבותינו" הועתק בכתיבה אשכנזית בשנת 1433, דבר שאינו מלמד אלא שאין להקדים את הרשימה לאותה שנה. ייתכן, שיש לזהות את וויבלין זה עם פיפל או פייפלין, שהגיע לפראג, כנראה, מירושלים בשנת 1417, ויש עליו ידיעות מפראג לפחות עד לשנת 1433. ראה עליו לעיל, מס' 30; הערך "ירושלים", מס' 136.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 33

שנת 1439

ח(כס) ר(בי) מיכאל כהן ב(ן) כ(בוד) ר(בי) שבתי כהן ירושלמי המכונה כזורו.¹

מקור: תקנות קנדיאה, סעיף עו, עמ' 83–84.

1 אזכור וחימה על "גדר" מיום כ"ב בטבת ה"ר / 29 בדצמבר 1439, "שלא יקדש אדם אשה בפחות מעשרה". על-אף זהות השם והכהונה אין לזהות את האדם הנזכר כאן עם מיכאל בן שבתי הכהן באלבו, מחבר ומעתיק כ"י ואטיקאן, 105, החתום אף הוא על התקנה. עם זאת מותר לשער, כי המדובר בבני אותה המשפחה. הכינוי "כזורו" נזכר רק בגוף התקנה, ולא בחתימה, ומשמעותו אינה ברורה. גם קשה להכריע מי הירושלמי, האב או הבן. ידועים לפחות שני אנשים מקנדיאה ששמו שבתי ששהו בירושלים סמוך לשנת 1400: תלמידו של הפילוסוף אליהו בן אליעזר הירושלמי (וראה לעיל, הערך "ירושלים", מס' 129) ושבתי הנגיד (שם, מס' 130).

ירושלים – "ירושלמי", מס' 34

שנת 1445

ותשלם כל מלאכת עבודת זה הספר אשר בו אבן בחן ומשלי הערב וספר המעלות,¹ על ידי שלמה ידידיה ב(ן) כ(בוד) א(דוננו) מ(ורנו) ר' אברהם י(ראה) ז(רע) י(אריך) י(מים) א(מן) מקמרינו,² וסיימתיהו היום יום ב', ח' בכסליו שנת חמשת אלפי(ם) ומאתים ושש.³

וכתבתייהו פה פיסא אל האציל כ(בוד) מ(ורנו) ה(רב) ר' מנחם י(ראה) ז(רע) י(אריך) י(מים) א(מן) מצייסנא ב(ן) כ(בוד) מ(ורנו) ר' יהודה ירושלמי ל(זכר) ע(ולם) י(הא) צ(דיק), וקבלתי מידו דמי שכירות משלם.

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

מקור: כ"י פירנצה, ספריית לורנציאנה, Acq. e Doni 107.

ספרות: בית-אריה, כתבי-יד, עמ' 277.

- 1 הכוונה לספרים "אבן בחן" לקלונימוס בן קלונימוס הנשיא, "משלי הערב" מתורגמים בידי יצחק אבן קרישפין ו"ספר המעלות" לשם-טוב ב"ר יוסף ו' פלקירא.
- 2 על בן משפחת מקאמרינו בשם "שלמה בן אברהם" הנזכר בשנת 1485 כ"מנהיג שולחן" – מנהל של עסק הלואה – בפיזה ראה אילן-היוחסין של המשפחה: מ"ד קאסוטו, היהודים בפירנצה בתקופת הרינסאנס, ירושלים תשכ"ז, עמ' 203, מס' 7. קרוב לוודאי שהכוונה למעתיק שלפנינו בנעוריו.
- 3 8 בנובמבר 1445.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 35

שנת 1448

--- בסיעתא דשמיא, בכל מקום אשר אזכיר את שמי הכותב בחדש אוגוסט(ט), שנת יחלצני כ"י חפ"ץ בי, ¹ מנחם בן (ב) (כבוד) ר(ב) יהודה ירושלמי.

מקור: כ"י לונדון, אוסף מונטיפיורי, 367 (שמור בספריית Jews' College), דף 133 ע"א – האגרון "ניב שפתיים" לר' יוסף ו' זארק.

1 אוגוסט 1448. חתימת איגרת ששלח מנחם בן יהודה ירושלמי לר' יוסף ו' זארק.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 36

המחצית הראשונה של המאה הט"ו(?)

שלמה בן (ב) (ב) (כבוד) ר(ב) יהודה הירושלמי (זכרוננו) (לברכה).¹

מקור: כ"י מילאנו, ספריית אמברוזיאנה, X 129 Sup (III 23), דף 1 ע"א.

ספרות: נ' אלוני וא' קופפר, "כתבי-יד עבריים נוספים ב'אמברוזיאנה' במילאנו שלא נכללו ברשימת ברנהיימר", ארשת, ד (תשכ"ו), עמ' 252.

1 כנראה ראש ישיבה באיטליה במחצית השנייה של המאה הט"ו. השם נזכר ברשימת חפצים וספרים שיש לכותב – תלמידו(?) – בביתו של הירושלמי הנזכר.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 37

שנת 1450

נשלם על ידי שמואל בונפוש דמרשלה¹ איש ירושלים בשנת הדו"ר בלבשו, כ"א לחדש טבת.²

מקור: כ"י אוקספורד, בודליאנה, Laud. Or. 113 (קטלוג נויבאואר, מס' 2142), דף 416 ע"א – קולופון של ספר שימושי תהילים.

ספרות: בית-אריה, כתבי-יד, עמ' 277.

1 ממארסי (Maseilles).

- 2 אם המעתיק רשם את השנה על-פי "פרט גדול" – ואז אין למנות את האות ה"א בפרט השנה – חל התאריך ביום ב', 5 בינואר 1450. על-פי "פרט קטן" חל התאריך ביום שבת, 11 בינואר 1455. דומה, שהיום בשבוע מלמד, שהתאריך הוא "לפרט גדול" דווקא. הביטוי "הדור בלבשו" הוא על-פי הפסוק בישעיהו סג: א. על-פי קולופון נוסף שבכתב-היד שהה המעתיק בירושלים קודם לשנת "יצי"ץ" / 1440. בהמשך הקולופון מציין המעתיק, שסיים את העתקת הספר, עד פרשת "האזינו", ביום ח' באלול ר"ו / 31 באוגוסט 1446. ראה לעיל, הערך "ירושלים", מס', 160; המדור "עליות לארץ-ישראל", תעודה משנת 1440.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 38

שנת 1459

מודה אני שלום לטיף איש ירושלים,¹ כמו שמכרתי ההגדה לר' משה בן (ב) (כבוד) ר(ב) אברהם בן דוקטי זהב כתבתי ע"ל (מנת) להבטיחו מכל עירעור וטענה, היום כ"ב בטבת, שנת ה' אלפים ומאתים וי"ט לבריאת עולם,² שאנו מונין כאן בבולוניה. ולמען יהי לו לזכות ולראיה, חתמתי וקיימתי מה שכתוב לעיל.

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

מקור: כ"י לונדון, הספרייה הבריטית, Add. 14.761, דף 161 ע"ב – שטר-מכירה של הגדה של פסח.

ספרות: קטלוג מרגליות, ב, מס' 605, עמ' 197–198.

1 כנראה אחד מבניו של יצחק לטיף שלא נודע ממקור אחר. על אבי המשפחה ראה להלן, מס' 41, הערה 1. והשווה עוד להלן, מס' 45, 47.

2 29 בדצמבר 1458.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 39

שנת 1459

ישעיה הירושלמי.¹

1 על ישעיה הירושלמי ראה לעיל, הערך "ירושלים", מס' 181.

ירושלים – "ירושלמי", מס' 40

המחצית השנייה של המאה ה"ט"

נתנאל בן (מורינו) הר(ב) ר(ב) לוי איש ירושלים.¹

ספרות: 16: p. (1875), II (1875), A. Berliner, MJGL, תולדות חכמי ירושלים, א, עמ' 64 ו-114; י' גרין, "משפחת טרבוט", סיני, עט (תשל"ו), עמ' קנח.

1 בנו של לוי טרבוט, תלמיד-חכם ממוצא צרפתי, שחי באיטליה ו"הלך לירושלים" (ראה המדור "עליות לארץ-ישראל", תעודה מן המחצית השנייה של המאה ה"ט", על-פי "ששלת הקבלה" לגדליה אבן יחיא, ויניציה שמי"ו, דף סב ע"א). הבן נודע בעיקר כמעתיק ונקדן; רשימה של כתבי-יד שהעתיק ראה: פריימן, סופרים יהודים באיטליה, עמ' 307 (מס' 393). לרשימה זו יש להוסיף את העתקת ספר המרדכי, כ"י וורצ'לי מס' 1: "אני נתנאל טרבוט בן מהר"ר לוי איש ירושלים צב"י, כתבתי לעצמי ולצרכי זה הספר הנקרא מרדכי. ותכל כל המלאכה ביום רביעי לירח אדר השני שנת וכל אשר לך ירבי"ה" (שנת רי"ז, יום ב', 28 בפברואר 1457; אם האות ה"א מונה את האלפים, המדובר בשנת רי"ב, יום ה', 24 בפברואר 1452). הוא חתום כמסכים על ספר האגור, נאפולי רמ"ז, בקירוב. מותו של חכם בשם נתנאל בן לוי נזכר בקולופון קיצור פסקי איסור והיתר לר' יצחק מדורן, כ"י ניו-יורק, בית-המדרש לרבנים, Rabb 577/7, דף 91 ע"ב: "היום יום ג' אלול רנ"ח התחלתי ומלאתי יד הקטון ר' זילמן --- נתנאל בן לוי זלה"ה"; ושם, בדף 100 ע"א: "זה הספר מקוי ממלמד ר' נתנאל שמת במינשטרי בביתנו". אין כל ידיעה על עלייתו לארץ-ישראל; הדעת נותנת אפוא, שהתואר "איש ירושלים" מתייחס לאביו או הגיע אליו בירושה ממנו.